

Підготовка вчителя до навчання англійської мови в міжнародній освітній політиці: зміни та перспективи

Однією із численних ініціатив з боку Ради Європи та Європейського Союзу - розробка нових підходів до мовної підготовки та мовного навчання. Свою ініціативу Рада Європи втілила у різних публікаціях. Представлені рекомендації Ради Європи щодо підготовки вчителів англійської мови у статті висвітлюють вектори загальноєвропейської освітньої політики.

Ключові слова: навчання англійської мови, освітня політика, підготовка вчителя, вчитель англійської мови.

Светлана Деркач. Подготовка учителя к обучению иностранному языку в международной образовательной политике: изменения и перспективы. Одной из численных инициатив со стороны Рады Европы и Европейского Союза есть разработка новых подходов к языковой подготовке и языковому обучению. Свою инициативу Рада Европы реализовала у разных публикациях. Представлены в статье рекомендации Рады Европы для подготовки учителей английского языка свидетельствуют о векторах европейской образовательной политики.

Ключевые слова: обучение английскому языку, образовательная политика, подготовка учителя, учитель английского языка.

Svitlana Derkach. Professional training of English teachers in the international educational policy: changes and perspectives. One of the main initiatives on the parts of European Council and European Union is considered to work out new approaches towards language training and language teaching. This initiative has been explored in various scientific books. Recommendations of European Council given in this article dwell on vectors of European educational policy.

Key words: teaching English, educational policy, teacher's training, teacher of English.

Постановка проблеми. Європа намагається сформувати відкрите, мультилінгвальне, міжкультурне суспільство для того, щоб її багата культурна і мовна спадщина з усіма очевидними різноманітностями на місцевому, регіональному та національному рівнях стала джерелом взаємного розуміння і збагачення. Школи покликані відігравати суттєву

роль у навчанні та вивченні сучасних мов, тому питання щодо сучасної англійської підготовки вчителя були і залишаються центральними для Ради Європи та Європейського Союзу.

У сучасних міжнародних документах щодо модернізації професійної підготовки вчителів іноземної мови, таких як „Професійне навчання вчителя та його розвиток” (2008), доповідь Ради Європи „Результати стратегічної європейської співпраці у навчанні та професійній підготовці” (2009), зазначається, що сучасні освітні трансформації мають сприяти впровадженню європейського виміру у підготовці вчителів-мовників та відповідно у їх навчанні англійської мови.

Втілення змін можливе лише за умови розвитку співпраці та конвергенції у галузі підготовки вчителів іноземних мов, а особливо англійської як сучасної міжнародної мови інформаційного віку. Вчителі іноземних мов повинні відповідати вимогам, які висуваються до них у контексті сучасної мовної загальноєвропейської політики. Реалізація вищою освітою ідей Болонського процесу та Рекомендацій Ради Європи у підготовці сучасних учителів вимагає підготовки фахівців нової генерації, здатних до активного життя, ефективного виконання своїх професійних функцій, володіння як мінімум двома іноземними мовами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Наукові розвідки щодо змісту і структури професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у різних країнах Європи подано у працях Н. Авшенюк, В. Базуріної, В. Баркасі, О. Голотюк, І. Задорожної та ін. Загальні проблеми професійної підготовки вчителів іноземної мови висвітлені у працях таких польських дослідників: Ф. Груша, Г. Коморовська, Г. Квятковська, Г. Матез, С. Вішневська, М. Висоцька, І. Страхановська, М. Стеца та ін. Питання підготовки вчителів іноземної мови в Європі досліджують М. Келі, М. Грінфіл, Р. Алан, Ч. Кріз і В. Макевой, розробивши наступні публікації:

„Підготовка вчителів іноземних мов: пріоритети Європи”, „Європейський профіль з мовної освіти вчителя (рекомендації)” та інші.

Однією із численних ініціатив з боку Ради Європи та Європейського Союзу - розробка нових підходів до мовної підготовки та мовного навчання.

Свою ініціативу Рада Європи втілила у публікаціях наступного характеру: the CEFR (Common European Framework of Reference: Learning, Teaching and Assessment) «Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» (2001р.) та ELP (European Language Portfolio) «Європейське мовне портфоліо», які представлені у вигляді інструментарію підтримки диверсифікації з питань оволодіння іноземною мовою.

Мета статті - висвітлити особливості загальноєвропейської освітньої політики щодо підготовки майбутнього вчителя до навчання англійської мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою покращення професійної підготовки вчителів іноземної мови та збільшення ефективності вивчення іноземних мов Європейський Союз та Рада Європи розробили широкий спектр освітніх програм. Втілення цих програм розпочато з 1995 року згідно із рішенням Європейської комісії. Відтак, у європейських країнах функціонують такі спеціальні проекти та освітні програми: “Сократ” (SOCRATES), “Еразм” (ERASMUS), “Лінгва” (LINGUA), “Коменський” (COMENIUS), “Комет” (КОМЕТ) та інші.

Програми ERASMUS та LINGUA діють у напрямку розширення лінгвістичного обміну студентів між вищими навчальними закладами 27 країн-партнерів, які є членами ЄС. Особливість вищеназваних програм полягає в тому, що вони діють згідно із встановленим планом, який визначає термін проходження програми та обов’язково вказує розмір фінансового забезпечення. Програма COMENIUS зосереджена на

шкільних обмінах, грантах для стажування вчителів у країні, мову якої вони викладають чи будуть викладати в майбутньому, та міжнародних проектах з розробки дидактичних матеріалів та курсів для учнів і вчителів [1, с. 31].

Одним із важливих досягнень загальноєвропейського освітнього простору є створення програми НІРОПІД (яка об'єднує 120 університетів Західної Європи з підготовки вчителів). Завданням цієї програми є розробка спільних навчальних планів та програм в університетах, що дає можливість майбутнім учителям прослухати певний курс у вищому навчальному закладі обраної країни, а в результаті студенту буде зараховано курс у диплом.

Освітньою програмою для підготовки вчителів є програма РІФ (яка об'єднує 150 університетів західноєвропейського континенту). Особливістю програми РІФ є практична професійна підготовка вчителя з інноваційними підходами [там само].

Як бачимо, запровадження та функціонування таких педагогічних програм зорієнтовано на те, щоб удосконалити професійну підготовку вчителя іноземної мови на рівні європейських вимог та стандартів. У такий спосіб кожен учитель набуває досвіду викладання дисципліни в різних системах освіти країн Європи. Мета програм, з одного боку, – це обмін знаннями, методами навчання й виховання, а з іншого – формування спільних поглядів на картину світу, його існування й перетворення.

Значний інтерес для нашого дослідження становлять рекомендації стосовно професійної підготовки майбутніх учителів до навчання англійської мови, сформульовані комітетом Міністрів Ради Європи щодо вивчення та викладання сучасних мов у Європі:

– підтримувати педагогічні навчальні заклади всіх рівнів у ретельній підготовці навчальних програм з вибудованими в логічній послідовності цілями та задачами, що включають лінгвістичні, дидактичні,

психологічні та міжкультурні компоненти підготовки майбутніх учителів;

– сприяти впровадженню освітніх технологій нового виміру у викладанні іноземних мов – „учитися вчити” („learning to learn” dimension), що є ключовим поняттям концепції неперервної освіти;

– допомагати та заохочувати викладачів педагогічних навчальних закладів до використання нового підходу у викладанні іноземних мов, що в документах Ради Європи зазначається як „автономність особистості, яка вивчає сучасні мови” й визначається як „здатність особистості до більш незалежного та ефективного навчання, що є основою для неперервної освіти та вдосконалення комунікативних умінь в умовах розвитку та змін навколишньої дійсності” [2].

Найбільш важливими змінами, які відбулися в освітній політиці вчителів у різних країнах Європи торкаються:

- початкової освіти вчителів;
- післядипломної освіти вчителів;
- подальші кроки освіти вчителів з врахуванням мовних освітніх завдань втілюючи мультилінгвальний та міжкультурний європейський вимір [3; с.1].

Як частина культурної підтримки автентичного європейського виміру у навчанні іноземної мови, англійська – в час сучасних інноваційних трендів у всій Європі, розглядається як парадигма змін, що характеризуються тотальним відчуттям оволодіння мовою як найбільш важливою соціальною активністю людей.

Звичайно, що досягнення високих рівнів компетенції з англійської мови збільшує шанси кожного на ринку праці. Вивчення і навчання іноземної мови, приділяючи значну увагу соціально-культурним аспектам мови іноземного суспільства та підготовка вчителів у європейських державах-членах заслуговує належної підтримки та інвестицій.

Однією із ключових змін, яка змусила оновити підготовку вчителів англійської мови на європейському рівні полягає у переході з класово-орієнтованої роботи до більш комунікаційно-орієнтованої та культурно-орієнтованої діяльності вчителя в навчанні іноземної мови. Такі сучасні зміни позитивно мають вплинути на результати навчальних досягнень учнів з іноземної мови тому, що підходи в навчанні англійської мови повинні бути продуктивнішими та ефективнішими, що у свою чергу, уможливить впровадження європейського виміру у навчанні англійської мови та відповідно у підготовці вчителів-мовників. Це означає, що у вчителів іноземних мов більш відповідально та усвідомлено, ніж раніше, формують міжкультурне навчання іноземної мови, особливими засобами якого виступає комунікація у різних європейських спільнотах.

До того ж, обширна європейська освітня політика з підготовки вчителів англійської мови представлена у наступних заходах континентального масштабу:

- 1) *2000 рік* став важливим внеском у намагання вдосконалити та покращити мовну підготовку за підтримки ЄС;
- 2) *2001 рік* – проголошено «Європейським Роком Мов», який засвідчив і показав, що мовна підготовка могла б підвищити свій статус на національному та європейському рівнях;
- 3) *2002 рік* – збори Ради Європи у Барселоні, які висловили пропозиції щодо вивчення європейцями дві європейські мови та рідну мову з раннього віку.

Підготовка вчителів англійської мови набуває зростаючої необхідності так як вони відіграють ключову роль у навчанні англійської мови та у формуванні учнівських інтересів до її вивчення. Тому Рада Європи та Європейський Союз розробляють проекти та освітні заходи різних рівнів, які:

- дозволяють особистостям і групам подолати мовний і культурний

- бар'єри, уніфікувати освіту, підготовку вчителів та науку;
- розвивають та підвищують фізичну і віртуальну мобільність;
- допомагають надати людині відчуття приналежності.

Як наголошує Жозе М. Вез, «завдяки таким ціленаправленим діям з боку європейських організацій, учителі іноземних мов відіграють важливу роль у досягненні європейських цілей аби всі громадяни ЄС мали лінгвістичну компетенцію у своїй власній мові та двох іноземних».

Домінуючою працею серед європейських науковців, які координують та розробляють перспективні акценти у професійній підготовці вчителів англійської мови є *«Європейський профіль з мовної освіти вчителя (рекомендації)»*, який став пілотажним доробком М.Келі, М.Грінфіла, Р.Алана, Ч.Кріза і В.Макевоя у вересні 2004 року для звітності перед європейською комісією. У цьому документі пропонується європейський профіль мовної підготовки вчителя у XXI столітті. Зокрема, мова йдеться про початкову та післядипломну підготовку вчителя іноземної мови і розроблено рекомендації для укладачів освітньо-мовної політики та викладачів-мовників Європи.

Метою створення профілю є реалізація переліку рекомендацій у створенні навчальних програм з підготовки вчителя іноземної мови та використання його як путівника діючими вчителями.

Профіль демонструє інструментарій із 40 пунктів, які пропонується включати до змісту навчальних програм з підготовки вчителів іноземних мов аби забезпечити їх необхідними навичками і знаннями та іншими професійними компетенціями, збільшити їх професійний розвиток, надати більшої прозорості та портативності їхнім кваліфікаціям.

Спільним серед усіх учителів англійської мови Європи є те, що її держави вирішили реформувати освіту, цілі, зміст та методологію сучасної мовної підготовки вчителів англійської мови. Адже Європа намагається сформувати відкрите, мультилінгвальні, міжкультурне суспільство для

того, щоб її багата і культурна мовна спадщина з усіма її очевидними різноманітностями на місцевому, регіональному та національному рівнях стали джерелом взаємного розуміння і збагачення. Так як школи покликані відігравати суттєву роль у навчанні та вивченні сучасних мов, тому питання щодо сучасної мовної підготовки вчителя були і залишаються центральними для Ради Європи та Європейського Союзу.

Висновки. Готовність майбутнього вчителя до навчання англійської мови в межах загальноєвропейського освітнього простору є важливою проблемою. Адже утвердження нових цінностей, пов'язаних із пошуком мультикультурної, мультиетнічної та мультилінгвістичної Європи, значною мірою залежить від здатності вчителя стати над національним контекстом, розвинути в собі європейську свідомість та індивідуальне відчуття моральної відповідальності у плюралістичному суспільстві. Тому перспективами подальших розвідок може бути вивчення питання щодо розвитку європейської свідомості у вчителів для навчання англійської мови в школі.

Література

1. Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі : спільність і розбіжності : монографія / Л. П. Пуховська. – К. : Вища школа, 1997. – 179 с.
2. Council of Europe : recommendation No.R (98) 6 of the Committee of Ministers to Member States Concerning Modern Languages (Adopted by the Committee of Ministers on 17 March 1998, at the 623rd meeting of the Ministers' Deputies). – Strasbourg : Council of Europe, 1998. – 7 p.
3. Jose M. V. European Policies in TEFL Teacher Education [Електронний ресурс] / M. V. Jose. – Режим доступу : <http://www.benthamscience.com/open/toalj/articles/V001/1TOALJ.pdf>